

Til
Nærings- og fiskeridepartementet

Vår dato: 03.03.2021

Deres dato: 04.03.2020

Vår referanse: 32423

Deres referanse:

Sjømat Norge sitt innspill til havbruksstrategien

I Sjømat Norge sitt eget strategiarbeid – Sjømat 2030 – har organisasjonen vært opptatt av Norges mulighet for å bidra vesentlig til å nå globale målsetninger fastsatt i FNs bærekraftsmål. Vi forventer at departementet også har den samme tilnærmingen når de nå skal utforme sin havbruksstrategi, som blant innebærer at nasjonen Norge skal ha som et reelt mål å øke sin sjøbaserte matproduksjon ved å utnytte sine komparative fortrinn og sikre næringens konkurransekraft. Skal departementet lykkes med et slikt mål må nasjonale visjoner og føringer følger opp av sektormyndighetene og regional forvaltning. Dessverre opplever vi i stor grad at nasjonale strategier ikke har blitt hensyntatt av utøvende myndigheter.

Oppsummert så mener Sjømat Norge at utviklingen av sjømatnæringen må ta utgangspunkt i følgende overordnede forhold, som også er i henhold til Sjømat Norge sin egen Sjømat 2030-strategi

- For å nå FNs bærekraftsmål må matproduksjonen skje innenfor jordens tålegrense. Som bidrag til å løse globale miljø- og helseutfordringer er det behov for vekst og innovasjon i matproduksjonen for å effektivisere matproduksjonen- også produksjonen av sjømat. Økt produksjon i akvakultur er en forutsetning for å dekke sjømatbehovet for en økende global befolkning.
- Havbruk har en sentral rolle i en bærekraftig vekst globalt fordi sjømat fra havbruk kan produseres med lavere miljøpåvirkninger, herunder klimautslipp, og en mer effektiv konvertering av fôrråstoffer, enn mat fra dyr på landjorda.
- Norge har en unik posisjon som verdensledende nasjon innen produksjon av laks. Denne posisjonen er etablert med merdoppdrett som produksjonsteknologi, som er en svært ressurs- og energieffektiv måte å produsere mat på. De komparative fortrinnene for merdoppdrett i Norge har gitt en lønnsomhet hvor det har vært mulig å avsette ressurser til å utvikle denne og andre teknologier relevante for sjømatproduksjon. Også fremover er det viktig at forvaltningen utformes slik at vi kan drive produksjon basert på norske fortrinn. Andre teknologiske plattformer vil være nyttige supplement til den merdoppdrett. Det bør imidlertid ikke gjøres vridning mellom ulike teknologiplattformer basert på ordninger basert på at disse forfordeles. Dette er avgjørende for styrken til hele næringsklyngen.
- Norge har mulighet til å kunne øke matproduksjonen nasjonalt, og med vår teknologi, bidra til økt og effektiv akvakulturproduksjon globalt. Norge har et ansvar for å forvalte de naturgitte ressursene langs kysten og for å bidra til de nødvendige omstillingene globalt.
- Den betydelig verft, utstyr og servicenæringene i Norge innen petroleum hadde ikke eksistert uten utvinning av olje og gass i landet. Både sjømat- og petroleumsnæringen har stilt krav og etterspurt løsninger, og dette har vært et viktig suksesskriterium i utviklingen av teknologibedrifter. Norge kan kun forvente å eksportere kunnskap så lenge vi har nasjonale næringer som etterspør denne utvikling og stimulerer til at teknologibedriftene er verdensledende.
- FNs bærekraftsmål nr. 12 om å sikre bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre må ligge til grunn for hvordan veksten i akvakulturnæringen i Norge skal realiseres. En av målsetningene i Sjømat2030 er «*Havbruksnæringen skal innen 2030 redusere sine miljømessige fotavtrykk*».

Et globalt perspektiv er en sentral forutsetning for realisering av potensialet som Norges naturgitte fortrinn for havbruksproduksjon gir for bærekraftig vekst.

Mye kunne ha vært kommentert i forhold til de områdene som er nevnt i oversendt disposisjon til havbruksstrategi, men i vårt innspill har vi valgt å ha fokus på tre helt avgjørende hovedområder – en videreutvikling av forvaltningen, tilgang til areal og fremtidig tilgang på fôrråstoff.

En videreutvikling av forvaltningen

Det sentrale premisset for regulering av veksten i havbruk er at samfunnet "kan øke verdiskapingen basert på forutsigbar bærekraftig vekst og bedre miljøtilpasning i oppdrettsnæringen" (Meld. St. 16 (2014–2015) Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett).

Ser vi fremover tilfredsstillende dagens reguleringer Stortingets forventninger til vekst i verdiskaping, forutsigbarhet og miljømessig bærekraft. Det er flere utfordringer ved dagens reguleringer, både i utforming og i praksis:

- Det vitenskapelige kunnskapsgrunnlaget for reguleringene er på flere områder for svakt. Dette gjelder for eksempel sammenhenger mellom havbruksproduksjon, lakselus og effekter på bestander av vill laksefisk.
- Dette kunnskapsgrunnlaget er en forutsetning når politikere skal fastsette hva som er en akseptabel miljøpåvirkning for matproduksjon i sjø.
- Avstanden mellom det som defineres som nasjonal politikk og målsetninger, og utøvelsen av lokal forvaltning (sektormyndigheter og kommuner) er for stor.
- Forvaltningsorganer og saksbehandlere evner i varierende grad å anvende "state-of-the-art" forskningsbasert kunnskap.
- Det er en ulik praktisering av regelverket langs kysten, delvis basert på ulik kunnskap i ulike forvaltningsorganer og hos ulike saksbehandlere.
- Trafikklyssystemet har noen overordnede gyldige premisser, men den praktiske implementeringen av trafikklyssystemet har vesentlige svakheter knyttet til kunnskapsgrunnlag og utforming av mekanismer.
- I dag er det ikke grunnlag for å innføre nye parametere som skal legges til grunn for fastsettelse av trafikklyset. Vi registrerer at det blir tatt til orde for å inkludere faktorer som fiskehelse, svinn og/eller rømming, men dette er parametere som ikke er egnet for regulering av vekst fordi dette er parametere som er uavhengig av størrelsen av biomassen i et produksjonsområde. En forsvarlig drift med tanke på blant annet rømming og dødelighet er allerede regulert i eksisterende regelverk.
- En mer kunnskapsbasert forvaltning forutsetter en effektiv og hensiktsmessig informasjonsutveksling mellom næringsaktørene, og mellom næring og forvaltning. For å utnytte de mulighetene som ligger i digitalisering er det viktig at det legges til rette for systemer for samtykkebasert informasjonsdeling. Det er svært positivt at NFD har tatt initiativet til etableringen av OPS sjømat, som vil være en driver for digitalisering og informasjonsdeling. Vi forventer departementet fortsatt bidrar til å videreutvikle dette samarbeidet.
- Sjømat Norge holder fast på at i dag bør produksjonen reguleres med utgangspunkt i lusesituasjonen.

Havbruksnæringen er en kompleks næring å forvalte med ulike interesser som skal avveies. Næringen er i tillegg under en rivende utvikling innen blant annet teknologi, kunnskapsutvikling og driftsmetoder. Dette krever en forvaltning med tilstrekkelige ressurser og høy kompetanse som kan være en effektiv regulator og føre tilsyn med næringen på grunnlag av felles mål om å understøtte regjeringens målsetning om økt sjømatproduksjon.

I dagens havbruksforvaltning søkes kompliserte problemer løst, spredt på ulike statlige sektoretater og på ulike forvaltningsnivå. Det brukes store ressurser på å forsøke å få ulike myndigheter til å gå i takt. Også regulatoriske grep er tatt, blant annet ved at akvakulturloven § 8, første ledd, som pålegger plikt til «effektiv og samordnet søknadsbehandling». Forvaltningen fremstår likevel svært fragmentert, og de ulike sektoretater og forvaltningsnivåer fremstår i liten grad som samhandlende og med en felles overordnet målsetning

Ved at de ulike sektoretatene er spesialiserte og formålsoverrettede, vil dette også medføre en viss ensidighet. Eckhoffs beskrivelse i sin artikkel om legalitetsprinsippet i Tidsskrift for Rettsvitenskap 1963, side 225, på side 231, har fortsatt gyldighet:

«Forvaltningsorganene er – og må nødvendigvis være – spesialiserte og formålsoverrettede. De har hver sine særlige oppgaver å vareta – helsevesen, prisregulering, skatteinnfordring osv. Til dette trenges tjenestemenn med faglig spesialisering og med evne til å konsentrere seg om vedkommende forvaltningsgrens spesielle målsetninger. Men disse egenskaper parres ofte med en viss ensidighet. Folk får lett en tendens til å anse de interesser som de selv er satt til å fremme, og hvor de har skaffet seg spesialkunnskaper, for å være særlig betydningsfulle, og til å undervurdere vekten av motstridende hensyn.»

Fraværet av et organ som har rettslig og faktisk kompetanse til å gjøre en helhetsvurdering av de ulike hensyn er særlig uheldig. I dagens havbruksforvaltning står ulike hensyn mot hverandre uten at det er noen overordnet myndighet til å avveie interesser. Det overordnede mål for havbruksforvaltningen kommer til uttrykk i akvakulturlovens formålsparagraf: «Loven skal fremme akvakulturnæringens lønnsomhet og konkurransekraft innenfor rammene av en bærekraftig utvikling,

og bidra til verdiskaping på kysten». Formålet om å fremme havbruksnæringens lønnsomhet og konkurransekraft, og verdiskaping på kysten, fremgår imidlertid ikke, verken av matloven, forurensningsloven, havne – og farvannsloven eller vannressursloven.

Konsekvensen av den fragmenterte havbruksforvaltningen er at skjønnskompetansen til den etter akvakulturloven sentrale havbruksmyndigheten (Fiskeridirektoratet/Fylkeskommunen) blir svært begrenset. I den grad det foretas interesseavveining gjøres dette hos den enkelte sektoretat. En mister imidlertid da den totale oversikt over de motstridende hensyn som gjør seg gjeldende. Det vil være klart mest hensiktsmessig om helhetsvurderingen og interesseavveiningen kan gjøres på et høyere, eller et mer samlet, nivå i forvaltningssystemet.

Selv om dette neppe alene kan tilskrives en fragmentert forvaltning, er det slik at næringens overordnede utfordringer knyttet til redusert smittespredning, miljøpåvirkning og arealtilgang oftest adresseres ut fra en tilnærming hvor en søker å begrense næringen som virkemiddel for å redusere en spesifikk risiko, heller enn å bidra til gi næringen mulighet til å løse problemer innenfor et akseptabelt risikonivå som må være fastsatt på politisk nivå. Et system der det enkelte forvaltningsorgan overlates til å håndtere risiko innenfor sitt område f.eks. miljø (et mangfoldig hensyn i seg selv), trygg mat, trygt fôr, fiskehelse eller fiskevelferd på basis av uklare politiske føringer om hva som er akseptabelt, leder til at ingen tar ansvar for en enhetlig og helhetlig vurdering av kryssende hensyn hvorav ett er sikring av økt sjømatproduksjon. Resultatet er mangelfull realisering av potensialet for bærekraftig utvikling og effektiv produksjon av sjømat basert på havbruk.

Ulempene ved det fragmenterte forvaltningssystemet for, og behov for effektivisering og samordning, har blitt påpekt fra ulike hold. For eksempel gir regjeringen i sin Havstrategi fra 2017, på side 53, uttrykk for at det er behov for en mer effektiv og samordnet forvaltning.

«Havbruk kan i sin karakter fremstå som en kompleks næring å forvalte, med behov for flere faglige avveininger og med flere kryssende interesser. Likevel kan det være muligheter for å effektivisere saksbehandlingen ytterligere. Blant annet i forbindelse med arbeidet med regionreformen pågår det et arbeid med å vurdere hvordan denne behandlingen kan gjøres mer effektiv. Det er viktig at saksbehandlingen av akvakultursaker er effektiv og samordnet, og regjeringen vil iverksette tiltak ved behov.»

I Nofimas rapport 37/2016 «Regelrett eller rett regel?», er en av konklusjonene at:

«Det bør gjøres reformer i havbruksforvaltningen som innebærer en sterkere samordnings-myndighet, som gjør en samlet vurdering av om etablering av oppdrett skal tillates eller ikke. Samordningsmyndigheten bør få et overordnet ansvar i forhold til sektormyndighetene. Sektormyndighetene bør ikke ha vetorett. En større grad av samordning vil bidra til en mer helhetlig forvaltning, og forenkling av søknadsprosessen.»

Sammenlignet med for eksempel petroleumsnæringen, hvor utvinningstillatelser gis av Kongen i statsråd, og utslippstillatelse gis av Miljødirektoratet, skjer forvaltningen av havbruksnæringen spredt på ulike regioner, med alle de tre forvaltningsnivåene (stat, fylke og kommune) inne i saksbehandlingen. Den fragmenterte forvaltningsstrukturen fremmer ikke likebehandling og forutsigbarhet.

I en havbruksstrategi er det naturlig å se på alternative former for å organisere forvaltningen for næringen. Med alle de utfordringer som er beskrevet ovenfor med en fragmentert havbruksforvaltning er det all grunn til å se på muligheten til å samle dette i ett forvaltningsorgan, et sjømatdirektorat. Et alternativ er å se til petroleumsnæringen som er forvaltet av oljedirektoratet, som sammen med olje- og energidepartementet fastsetter de rammevilkår og regulerer utbredelsen av virksomheten i samsvar med stortingsvedtak og lovverk. Tilsynet er også organisert gjennom ett forvaltningsorgan, Petroleumstilsynet.

Også hensynet til å bygge opp kompetanse og erfaring taler for en samling av havbruksforvaltningen. Ved at havbruksforvaltningen er spredt, og plassert som en del av forvaltningsorgan med andre oppgaver, medfører dette at det blir svært vanskelig å bygge opp sterke fagmiljøer på havbruksdrift. Dagens saksbehandlingsmiljøer innen den enkelte etat består gjerne av svært få personer som sitter geografisk spredt, men som likevel har selvstendig beslutningskompetanse. Dette gjør organene sårbare ved jobbskifter eller sykdom, og medfører at det blir for lite kontinuitet. Konsekvensen blir at etatene i for liten grad klarer å bygge opp tilstrekkelig kunnskap og erfaring innen havbruk. Mens havbruksbedriftene opplever en rask utvikling både med hensyn til teknologi og driftsformer, henger havbruksforvaltningen etter både med hensyn til ressurser, kompetanse og evne til å opptre enhetlig.

Fremover er det nødvendig å gjøre grep som krever en enhetlig forvaltning med vilje og evne til å bidra til å forbedre næringens mulighet til problemløsning og bærekraftig utvikling for økt verdiskaping og konkurransekraft. Og med det legge til rette for en positiv utvikling av næringen.

Som nasjon har Norge både ansvar og muligheter for å bidra i FNs globale dugnad. Sjømat Norge tar derfor utgangspunkt i ambisjonene om økt matproduksjon i havet som en del av løsningen for å nå flere av FNs bærekraftsmål. Det er også i tråd med de overordnede nasjonale målene i Stortingsmelding 16 (2014-2015).

Sjømat Norge har utarbeidet en rapport som snart vil bli publisert. Denne kommer med forslag til hvordan reguleringen av en næring skal bidra til en størst mulig bærekraftig verdiskaping til samfunnet lokalt, nasjonalt og globalt ved å produsere sunn mat.

Reguleringen av næringen tar hensyn til, og balanserer både positive og negative effekter av havbruksproduksjonen på miljø og samfunn i tråd med FNs bærekraftsmål.

Fundamentet for arbeidsgruppens forslag til regulering av vekst er et godt regelverk for fiskehelse og fiskevelferd, med et objektivt risikobasert tilsyn av produksjonen som er forankret i et framtidig regelverk. Regelmessige målinger av hensiktsmessige miljøindikatorer er også en helt sentral del av forslaget. Ambisjonen er at framtidige reguleringer og forvaltning av havbruk skal bidra til at framtidige effekter på det marine miljøet kun er reversible eller positive. Tilstanden til marin fauna vil normalt gjenopprettes relativt raskt når en negativ påvirkning reduseres eller opphører. Det er også et premiss at økningen av produksjonen i et område skal skje gradvis.

Forslaget innebærer en fundamental endring i hvordan havbruksnæringen reguleres. I motsetning til dagens ordning skal matproduksjonen på lokaliteter i sin helhet reguleres ut fra faktisk påvirkning, og ikke forventet påvirkning. Vitenskapelig kunnskapsbaserte grenser for faktisk påvirkning på miljøet langs kysten skal optimalisere matproduksjonen. Prøvetaking og analyser skal dokumentere matproduksjonens effekt på det marine miljøet opp mot relevante miljøparametere og grenseverdier.

Forslaget vil sikre optimalisert matproduksjon med en bærekraftig drift tilpasset lokal bæreevne. Samtidig vil reguleringen gi havbruksbedriftene sterke incentiver til kontinuerlig reduksjon av miljøavtrykk, fordi de bare kan øke sin matproduksjon basert på dokumenterte miljøavtrykk innenfor bærekraftige grenser.

I tillegg til lokalitetens bæreevne, skal det beregnes kapasitetsgrenser for f.eks. påvirkning av større kystområder, avgrenset etter hvilken kapasitet området har som resipient for påvirkning fra havbruk og fra andre kilder. Det skal legges til rette for høyere produksjon i områder hvor en økning i produksjonen er bærekraftig.

Tilgang på areal

Vanskelig tilgang til areal er delvis relatert de tidligere nevnte utfordringene med forvaltningen. I tillegg er det en rekke interessekonflikter. Sjømat Norge mener at ut fra de krav og forventninger som settes til en global bærekraftig utvikling, bør regjeringen ta en mer offensiv rolle for å legge til rette for sjøbasert matproduksjon. Havbruk har en sentral rolle i en bærekraftig vekst globalt fordi sjømat fra havbruk kan produseres med lavere klimautslipp og en mer effektiv konvertering av fôrråstoffer, enn mat produsert fra dyr på landjorda. Dette faktum bør være styrende for forvaltningen sin prioritering av hvordan vi skal disponere i våre sjøareal. På samme måte som det for landområdene snakkes om Jordvern for sikre areal til matproduksjon, bør Nærings- og fiskeridepartementet ta til orde for Fjord, -kyst og havvern for å sikre areal i sjø for matproduksjon. Vi mener at en bedre dokumentasjon og forståelse av miljøeffekten av drift på lokalitetene vil gi mulighet til å øke produksjonen på disse. I de områdene hvor det er arealkonflikter, enten det er med fiskeri, forsvaret eller andre, så må det i større grad legges til gjøres tiltak som legger til rette for sameksistens. Kunnskapsbasert avstandskrav mellom lokalitetene vil også kunne bidra til en bedre utnyttelse av sjøarealet.

Norge har helt klare komparative fortrinn med å drive tradisjonelt merdoppdrett med sin skjermede kystlinje og svært gode vannutskiftning. Disse komparative fortrinnene har gjort havbruksnæringen konkurransedyktig så langt mot annen lakseoppdrett og proteinproduksjon. Overskuddet i næringen har vært en forutsetning for å den produksjonsutviklingen vi har sett i næringen. Men den har også finansiert den kunnskaps- og teknologiutviklingen som funnet sted, og lagt grunnlaget for teknolog- og servicenæringen som også har vist en svært positiv utvikling. Disse næringene vil også i fremtiden representerer et stort potensial for flere arbeidsplasser, større verdiskaping og eksportinntekter. Disse sektorene i Norge vil forutsette at vi har produsenter i Norge som gjennom sine krav til teknologi og kunnskap bidrar til å videreutvikle og gjøre disse internasjonalt konkurransedyktig.

Vi er også av den oppfatning at dagens produksjonsteknologi med bruk av merder har klare fortrinn med tanke på energiforbruk, klimautslipp og ressursbruk. Med de internasjonale forventningene som er lagt med tanke på å redusere bidraget til klimagassutslipp er det ikke formålstjenlig å pålegge næringen å erstatte denne teknologien med lukkede anlegg i sjø eller på land. Skal store deler av vår produksjon av nesten 1 500 000 tonn med laks og ørret erstattes med ny energikrevende teknologi, vil dette forutsette at det legges til rette for en betydelig økt energiproduksjon og utbygging av en infrastruktur for distribusjon av energi til utkant Norge. Tradisjonelt merdoppdrett er heller ikke et varig inngrep, og normalt vil alle spor etter drift være borte seks måneder etter at driften har opphørt.

Det bør derfor legges til rette for en videreutvikling av dagens teknologi, som fortsatt kan utnytte våre kyststrømmer for vannutskiftning. Men det endelige teknologivalget må legges til de som har den beste kompetanse for dette – havbrukselskapene, teknologibedriftene og andre kommersielle aktører, og ikke politikere eller byråkrater. Det er en selvfølge at valg av teknologi skal legges til rette for en drift som er i henhold til reguleringene. Det er grunn til å vise til kravene som følger av EØS-reguleringer om fortløpende å redusere utslipp og energiforbruk i enhver industriell virksomhet herunder matproduksjon (directive 2010/75/EU on industrial emissions).

Sjømat Norge ser likevel at ny teknologi, som lukka sjøbaserte anlegg og landbaserte anlegg, vil kunne bli et godt supplement til dagens kjente merdbaserte teknologi. Dette er teknologier som vil kunne legges til rette for matproduksjon i områder som i dag ikke er egnet for havbruk, og/eller at første del av produksjonssyklusen plasseres i lukkede enheter. Dette kan gi grunnlag for nye driftsstrategier, og være en mulighet for de områdene som i dag ikke kan benyttes til havbruksproduksjon med tradisjonell teknologi.

I dag er det bare innaskjærs farvann, som utgjør ca. 10 prosent av de norske havområdene, som har blitt benyttet til havbruk. Av disse innaskjærs havområdene er det bare en liten promille andel som faktisk er fysisk benyttet av havbruksanlegg. Fremover kan teknologiske innovasjoner forventes å muliggjøre bærekraftig storskala havbruk i de utaskjærs områdene som utgjør 90 prosent av det norske havarealet. Havbruksanlegg til havs vil stå overfor mer krevende forhold knyttet til uvær, bølger og strøm. Dette vil ha konsekvenser for utformingen av anleggsteknologi og håndteringen av oppdrettsfisken utaskjærs.

Havbruksstrategien må bidra at det etableres en hensiktsmessig forvaltning at de områdene som ligger utenfor grunnlinjen. Det må legges til rette for en god arealforvaltning og regulering av vekst og produksjon. Det vil være svært mange felles trekk ved havbruk innaskjærs og utaskjærs. Men både med tanke på regulering av vekst og prising av nye tillatelser, tilsier at denne type produksjon bør ha en egen gruppe tillatelser.

I dag er det en rekke forskjellige akvakulturtillatelser med ulike formål, og regjeringen har signalisert en gjennomgang og vurdering av innretningen på de ulike tillatelsene i forbindelse med Havbruksstrategien. Dette er en kompleks materie som griper direkte inn i selskapers og enkeltprosjekters økonomi, og innretningen på eksempelvis egne tillatelser til havs må utredes grundig. Sjømat Norge forventer at det legges opp til en tett og god dialog mellom myndigheter og næringen i denne prosessen.

Vi har en verdensledende næring innen havbruksteknologi. Ved å legge til rette for ordningen for teknologi og kunnskapsutvikling så vil dette bidra til en positiv utvikling for matproduksjon i sjø, i tillegg vil dette være positivt for teknologi – og service bedrifter og andre leverandørbedrifter i havbruksverdikjeden som har et stort potensial for økt verdiskapning, større sysselsetting og eksportinntekter til Norge.

Fremtidig tilgang på førråstoff

Sjømat Norge har i sin strategi for en bærekraftig utvikling og som er presentert i dokumentet Sjømat 2030 satt bl.a. følgende forpliktelser og mål for utviklingen frem mot 2030, og dette forplikter hele verdikjeden for produksjon av sjømat basert på havbruk:

Havbruksnæringen skal innen 2030 redusere sine miljømessige fotavtrykk. Dette vil realiseres blant annet ved at en vesentlig andel av fiskeføret skal bestå av animalske og vegetabiliske biprodukter, insektprodukter og/eller produkter fra dyrking av mikroorganismer. Valg av råvarer til fôr skal være bærekraftig i forhold til sikring av artsmangfoldet, og til bevaring av regnskog og andre biotoper (relatert til FNs bærekraftsmål 12, 13, 14 og 15).

og

Arter på lavere trofisk nivå, inkludert marine alger og dyre- og planteplankton, bør utgjøre en viktig andel av råvarene for sjømatproduksjon herunder fôr til bruk i akvakultur (relatert til FNs bærekraftsmål 12, 13, og 14).

og

Sjømatnæringen skal med særlig fokus på energieffektivisering, reduksjon av fossilt brensel, valg av kjølemedier, valg av transportløsninger og valg av fôrråvarer, redusere sitt klima- fotavtrykk pr. tonn sjømat vesentlig innen 2030 (mål 13, 14 og 15)

Fiskeføret er den del av verdikjeden for oppdrettsfisk som bidrar mest til oppdrettsfiskens miljømessige fotavtrykk (mer enn to tredjedeler av klimafotavtrykket), og en reduksjon av fiskeførets miljømessige fotavtrykk, vil medføre en direkte reduksjon av oppdrettsfiskens fotavtrykk. Fiskefôrproduzentene importerer ca. 90 % av råvarene som i dag brukes i norsk fiskefôr. Det er et behov for å finne nye råvarer til norsk havbruk for å få et bedre miljøavtrykk i tiden framover, og for å få en mer effektiv fôrproduksjon.

Fisken har unike egenskaper for å utnytte maten den får. Men tilgangen på bærekraftig fôr er en begrensende faktor. Det er vanskelig å finne nye råvarer, og det er tidkrevende og økonomisk risikofylt å få tilgang til de volumene som sjømatproduksjonen har behov for. Når en nå søker etter andre fôrråvarer med mindre miljømessig fotavtrykk, bør vi unngå konkurranse med ressurser som nå brukes til menneskemat.

Derfor mener Sjømat Norge at det må legges til rette til å finne og utvikle industrielle produksjon av råvarer som skal redusere fiskens fotavtrykk og kunne håndtere en framtidig vekst i norsk sjømatproduksjon basert på havbruk. En reduksjon av råvarer importert over store avstander er i seg selv et godt bidrag for å redusere førets og fiskens fotavtrykk. Det er derfor en målsetning i seg selv å lykkes med en utvikling med stor andel av norskproduserte råvarer til fiskeføret. I dag er det ikke mulig å erstatte import av råvarer med høyt miljøavtrykk med bærekraftige råvarer fra Norge, fordi det ikke finnes slike norske råvarer med industrielle volum.

Å utvikle nye råvarer er kapitalintensivt og har høy økonomisk risiko, men det er avgjørende for å bygge sjømatnasjonen Norge frem mot 2030 og videre, og for å redusere presset på jordbruksareal og regnskogen. For å få til dette trenger næringen og myndighetene å samarbeide om forskning, utvikling og risikoavlastning. Dette vil gi oss miljømessig mer effektiv og bedre havbruksproduksjon, men også mulighet for ny industribygging og flere norske arbeidsplasser.

Andre forhold

Som skrevet innledningsvis så er det svært mye kunne ha vært kommentert i forhold til de områdene som er nevnt i oversendt disposisjon til havbruksstrategi, men det er valgt å gå grundig inn på de tre hovedområder som Sjømat Norge mener vil være av størst betydning for norsk havbruksnæring – en videreutvikling av forvaltningen, sikring av tilgang til areal og fremtidig tilgang på fôrråstoff med lavere miljømessige fotavtrykk. Summarisk så nevner vi også følgende andre forhold, og organisasjonen til tilnærming til disse:

- Klima og miljø
  - Sjømat 2030 dokumentet beskriver Sjømat Norge sine visjoner og mål relatert til klima og miljø. Organisasjonen sin visjon er «Den norske sjømatnæringen skal være en globalt ledende produsent av sunn mat. Vi skal levere sjømat, marine ingredienser, produksjonskompetanse og teknologi i verdensklasse. Gjennom bærekraftig produksjon og innovasjoner skal norsk sjømatnæring være Norges viktigste bidrag til å nå FNs bærekraftsmål.
  - I en utvikling for økt bærekraftig produksjon av sjømat basert på havbruk, må det også pekes på at tilrettelegging av overgangen til bruk av fornybare energikilder langs hele verdikjeden herunder til fangsting av marine råvarer til fôr, vil være et svært viktig bidrag til for måloppnåelse. Det bør derfor være et viktig element i strategien. Det samme gjelder etableringen av velfungerende sirkulære verdikjeder for gjenbruk, materialgjenvinning og energigjenvinning for alle typer utstyr og anlegg som brukes i havbruket. Dette er selvfølgelig viktig for alle typer produksjoner, men vil bidra til vesentlig reduksjon av miljøfotavtrykkene også for laks.
  - - Mer informasjon: [SJOMAT2030_endelig.pdf \(sjomatnorge.no\)](#)
- Fiskehelse
  - Sikring av god fiskehelse er vesentlig for å øke effektiviteten i sjømatproduksjonen. Det faktum at produksjon i åpne merder er svært energieffektivt og gir god tilgang på gode vannressurser og derved godt miljø for fisken, er det imidlertid en utfordring at det er få muligheter for hindring av

smittespredning fra de enkelte lokaliteter. Status i Norge er imidlertid at vi er fri for de alvorligste smittsomme sykdommene på fisk, men vi har et samlet nivå av andre sykdommer som må kunne reduseres.

- Forebyggende fiskehelsearbeid på selskapsnivå er den viktigste strategien, men for effektiv forebygging av sykdommer som sprer seg mellom anlegg, er samhandling en forutsetning. En viktig strategi for videre vekst og sikring av god helse er både at næringsaktørene samhandler for å forebygge smittespredning og at myndighetene, primært ved Mattilsynet, samhandler med næringen for å ivareta god fiskehelse for å nå målet om økt, effektiv og bærekraftig sjømatproduksjon.
- Områdesamarbeidet er viktig for å fremme sykdomsforebyggende samhandling innen områdene ved f.eks. brakklegging og begrense aktivitet mellom områder. Dette vil kunne forebygger sykdom innen områdene og reduserer sannsynligheten for smittespredning ut av områdene ved sykdomsutbrudd.
  - Mer informasjon: [SJØMAT2030_områdesamarbeid.pdf](#)
- Fiskevelferd
  - Definisjonen på god fiskevelferd er at god fiskevelferd er til stede når fisken synes den har det ok der den er. Industrielle matproduksjon setter ivaretagelsen av fiskevelferd på prøve fordi det ikke alltid er fullt samsvar mellom målet om økt effektivitet og målet om sikring av velferd. Fokus på velferd er høy i havbruksproduksjonen og på samme måte som for sikring av god fiskehelse, må strategien for å sikre god velferd være god samhandling med myndighetene om å finne hva som kan anses som akseptabelt. Situasjon er imidlertid slik at gode praktiske metoder for å kvantifisere velferd i løpende produksjon, ikke er etablert. Slike metoder er nødvendige både for næringsaktørene, men også for myndighetene slik at sistnevnte faktisk kan kvantifisere velferd-status for kunne gjennomføre tilsyn for å forsikre samfunnet om at velferden er ivaretatt i samsvar med regelverket.
  - En forutsetning for vurdering av velferd er at det finnes egnede måter å kvantifisere graden av velferd på. Disse velferdsindikatorer skal brukes for å registrere velferdsstatus. På det grunnlaget skal behovet for og eventuell iverksettelse av nødvendige hensiktsmessige korrigerende tiltak baseres. En ordning for beste praksis skal også inkludere informasjon om hva som kan være relevante korrigerende tiltak og rutiner som dokumenterer gjennomføringen av beste praksis dvs et system for løpende kontroll med ivaretagelse av fiskevelferd på lokalitetsnivå
    - Mer informasjon: [Faktaark_AquaWelfare.pdf](#)
- Handel, markedsadgang og konkurransekraft
  - I og med at 95% av den fiske som produseres eksporteres er tilgang til markedene helt avgjørende for å få realisert de verdier som skapes i norsk havbruksnæring. Dessverre har havbruksnæringen hatt store utfordringer gjennom årene med sin adgang til sentrale markeder. Med en økt produksjon på andre teknologiplattformen og også vekst i merdbasert havbruk i andre deler av verden vil konkurransen tilta. Erfaringene viser at behov for sikring av egen produksjon kan trigge proteksjonistiske tiltak. Myndighetene bør arbeide for internasjonale avtaler som sikrer en forutsigbar tilgang til de ulike markedene.
  - Sjømat har alltid vært svært konkurranseutsatt. Vi eksporterer sjømat til markeder med ulike former for handelsreguleringer, og konkurrerer med protein som ofte produseres med offentlig støtte og skjerming. Den økte produksjonen av laks i utlandet vil ytterligere trigge spørsmålet om konkurransekraft. Regjeringen må derfor føre en politikk som gjør det fordelaktig å investere i Norge. Rammevilkår generelt og også skattemessige rammer har betydning for hvor investeringene fremover rettes.
- Digital transformasjon og deling av data
  - Digitalisering er et verktøy for å nå et mål, og ikke et mål i seg selv. For næringsaktørene vil det være viktig at digitalisering kan bidra til å styrke konkurransekraften blant annet basert på økt tilgang på informasjon med direkte relevans for innovasjon og effektivisering for næringsaktørene. For myndighetene er det primære målet med en ytterligere digitalisering av næringen å få enklere tilgang til den informasjonen som er nødvendig for å kunne ha et godt og effektivt tilsyn med næringen. I den sammenheng vil det være av avgjørende betydning å legge til rette for deling av data.
    - Mer informasjon: <https://ops-sjomat.no>

Av andre forhold som ikke vi ser nevnt i disposisjonen til departementet:

- **Legge til rette for økt videreforedling.** Perspektivmeldingen synliggjør behovet for at Norge fremover vil ha behov for flere arbeidsplasser og økte eksportinntekter. En omlegging fra å være i all hovedsak en råvareleverandør til i betydelig større grad eksportere foredlede produkter vil i enda større grad gjøre havbruk til en del av løsningen til alle de utfordringene perspektivmeldingen påpeker. Departementet må ha en mer offensiv tilnærming til å legge til rette for en slik ønsket utvikling.
- **Havbruk til havs:** Havbruksaktivitet utenfor virkeområde til trafikklyssystemet har et stort potensial for økt matproduksjon. Her er det et behov for å utvikle en fremtidsrettet forvaltning som både regulerer produksjonen og arealtilgang. Havbruksstrategien bør legge til rette for prosesser som bidrar til at det etableres et system hvor vekst reguleres uavhengig av virkeområdet til dagens trafikklyssystem, og en egen gruppe tillatelser som har et eget system for prissetning.
- **Lærerplaner:** I nye oppdaterte læreplaner i skoleverket, er akvakultur, fiske, oseanografi og hav overhodet ikke nevnt. I grunnskolen er det med andre ord ingen krav til at 1-10 klasse skal få vite hva havbruk er og hvordan havbruk drives. Som en av landets største næringer så bør befolkningen kjenne til hvilken betydning denne næringen har både sosialt, økonomisk og politisk for Norge som nasjon.

Vennlig hilsen
Sjømat Norge

Geir Ove Ystmark
Adm. dir

Jon Arne Grøttum
Direktør havbruk